

RYSZARD PANKIEWICZ

Bochum

MORZE W DZIAŁALNOŚCI HANDLOWEJ I WYDOBYWCZEJ ITALII PRZED- I WCZESNORZYMSKIEJ

Jedne z najbogatszych w rejonie półwyspu Apenińskiego złóż kruszców, a mianowicie srebra, ołowiu, miedzi i w mniejszym stopniu żelaza znajdowały się na Sardynii, wyspie, która leżała na skrzyżowaniu ważnych dróg handlowych prowadzących z jednej strony poprzez Baleary do Hiszpanii i Afryki oraz na Sycylię i pobliską Korsykę, a z drugiej do środkowej Italii, w tym do Etrurii i Lacjum, a także do celtyckiej Galii. Początki eksploatacji wspomnianych złóż sięgały eneolitu oraz przede wszystkim epoki brązu, jak tego dowodzą wyniki najnowszych prac archeologicznych, a w szczególności odnalezienie w Serra-Illiksi, koło Ceglan i w San Antonio sztabki miedzi typu <skóra byka>, które poza Sardinia oraz Cyprzem, choć na ogół w mniejszych ilościach odnaleziono na Sycylii, Krecie, w Anatolii, Palestynie oraz na półwyspie Bałkańskim.

W świetle najnowszych badań Sardynia tzw. cywilizacji *nuraghi* była w epoce mykeńskiej największym producentem i eksporterem miedzi w zachodniej i środkowej części basenu Morza Śródziemnego. Nie wydaje się przy tym możliwe, wbrew wcześniejszym przypuszczeniom, a za podstawę służą tu dotychczas opublikowane jedynie częściowe wyniki badań składu chemicznego sztabek miedzi znalezionych na Sardynii, aby były one importowane ze wschodniej części Morza Śródziemnego, w tym zwłaszcza z Cypru, będącego niewątpliwie w owym czasie głównym ośrodkiem wydobycia miedzi, co pozwala przypuszczać, iż stanowią one produkcję miejscową. Godne podkreślenia, że w trakcie obróbki sztabkom miedzi nadawano formę dogodną przy transporcie morskim, a mianowicie tzw. *oxhidestones*, która obowiązywała w całym ówczesnym śródziemnomorskim handlu kruszcami¹.

Wyraźne nasilenie się działalności wydobywczej na Sardynii ma miejsce - po pewnym zastoju na przełomie II i I tys. p.n.e. z chwilą osadzenia się na wyspie Fenicjan, tzn. w VIII, a być może już i w IX wieku p.n.e., kiedy to na południowym i zachodnim wybrzeżu Sardynii - co pokrywa się w znacznym stopniu z miejscem